

Sygn. akt II UK 267/10

**WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ**

Dnia 10 lutego 2011 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący)

SSA. Krzysztof Staryk (sprawozdawca)

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z wniosku J. G.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
o rentę z tytułu niezdolności do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 10 lutego 2011 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 12 listopada 2009 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

Uzasadnienie

Decyzją z dnia 8 grudnia 2008 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych odmówił J. G. prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy.

Wyrokiem z dnia 4 czerwca 2009 r. Sąd Okręgowy zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznał wnioskodawcy prawo do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy od dnia 1 lipca 2008 r. do 31 lipca 2009 r.

Sąd ten ustalił, że J. G., urodzony 1 lutego 1952 r., pracował jako zbrojarz, betoniarz, spawacz i lakiernik. Do dnia 30 czerwca 2005 r. otrzymywał rentę z tytułu częściowej niezdolności do pracy. W dniu 7 lipca 2008 r. ubezpieczony złożył nowy wniosek o rentę z tytułu niezdolności do pracy. Organ rentowy zaskarżoną decyzją z dnia 8 grudnia 2008 r. odmówił wnioskodawcy prawa do renty, podając jako przyczynę odmowy uznanie wnioskodawcy za zdolnego do pracy przez komisję lekarską. Orzeczeniem z dnia 26 listopada 2008 r. lekarz orzecznik i komisja lekarska organu rentowego rozpoznały u wnioskodawcy: nadciśnienie tętnicze II WHO, stabilną dławicę piersiową, podmiotowy zespół bólowy kręgosłupa bez neurologicznych objawów ubytkowych i uznały, że wnioskodawca jest zdolny do pracy.

W postępowaniu przed Sądem Okręgowym u wnioskodawcy rozpoznano: nadciśnienie tętnicze z zaznaczonymi zmianami w zakresie struktur serca (badanie echograficzne z dnia 21 lutego 2009 r.), podejrzenie choroby niedokrwiennej do ewentualnej diagnostyki inwazyjnej, zespół bólowy kręgosłupa lędźwiowego bez zespołu korzeniowego. Biegli neurolog, chirurg - ortopeda, internista stwierdzili, iż wnioskodawca może zostać uznany za częściowo niezdolnego do pracy od lipca 2008 r. na okres roku. Zastrzeżenia do opinii biegłych lekarzy złożył organ rentowy. W wyniku złożonych zastrzeżeń biegli wskazali, iż zarówno w opinii z 2005 r., jak i w opinii z lutego 2009 r., - przyjęli dalsze istnienie częściowej niezdolności do pracy wnioskodawcy jako wykwalifikowanego pracownika fizycznego z powodu nadciśnienia tętniczego, gdyż według wiedzy medycznej wnioskodawca nie wykonywał lekkiej pracy fizycznej. U wnioskodawcy przeciwwskazana jest praca ciężka fizyczna, praca na wysokości, w narażeniu na znaczne zmiany środowiska zewnętrznego, bądź związana z gwałtownymi dynamicznymi obciążeniami układu

krążenia. Z przyczyn neurologicznych, chirurgicznych i internistycznych wnioskodawca jest częściowo niezdolny do pracy.

Wnioskodawca udokumentował 31 lat 8 miesięcy i 16 dni okresów składkowych i nieskładkowych, w tym 30 lat 11 miesięcy i 12 dni okresów składkowych i 9 miesięcy i 4 dni okresów nieskładkowych. W dziesięcioleciu liczonym od dnia 15 listopada 1996 r. do 6 lipca 2008 r. udokumentował 6 lat 3 miesiące i 19 dni okresów składkowych i 13 dni okresów nieskładkowych. Łącznie udokumentował okresy zatrudnienia w dziesięcioleciu przed powstaniem niezdolności do pracy 6 lat 4 miesiące i 2 dni. Okres dziesięciolecia przesunięty został o okres pobierania renty - 1 rok 7 miesięcy i 23 dni.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał odwołanie za uzasadnione. Zebrany w sprawie materiał dowodowy w ocenie Sądu wykazał, że wnioskodawca jest niezdolny do pracy od dnia złożenia wniosku przez okres jednego roku. Wnioskodawca z uwagi na nadciśnienie tętnicze nie może wykonywać ciężkiej pracy fizycznej. Tym samym spełniał on przesłanki do uzyskania prawa do świadczenia.

Po rozpoznaniu apelacji organu rentowego Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 12 listopada 2009 r. oddalił apelację.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, zasadnie uznał Sąd Okręgowy opinię biegłych za wiarygodną. Opinia ta wydana została przez biegłych o specjalności odpowiadającej występującym u wnioskodawcy schorzeniom. Rzetelność oraz jasne i precyzyjne uzasadnienie opinii opartej o wyniki badań przedmiotowych i dokumentację medyczną i wysokie kwalifikacje specjalistyczne biegłego, przemawiają za wiarygodnością opinii i przyjęcia jej jako podstawy ustaleń o niezdolności wnioskodawcy do pracy.

Obecnie przedmiotem rozpoznania Sądu Okręgowego był stan zdrowia wnioskodawcy poczynszy od miesiąca lipca 2008 r., kiedy to wnioskodawca złożył wniosek o przyznanie świadczenia. Sąd Okręgowy w tym zakresie był zobowiązany do przeprowadzenia postępowania dowodowego i ustalenia na tej podstawie, jaki jest obecnie stan zdrowia wnioskodawcy i czy pozwala mu on na podjęcie pracy zarobkowej. Biegli w wydanej opinii z dnia 24 lutego 2009 r. stwierdzając, iż wnioskodawca jest niezdolny do pracy z przyczyn kardiologicznych - nadciśnienia

kardiologicznego odpornego na leczenie, wskazali przede wszystkim, że wnioskodawca nie może wykonywać ciężkiej pracy fizycznej.

Artykuł 382 k.p.c. nie nakłada na sąd odwoławczy obowiązku prowadzenia samodzielnego postępowania dowodowego. Postępowanie to Sąd II instancji prowadzi wówczas, jeśli w jego ocenie istnieje taka potrzeba - gdy w sprawie nie zostały dostatecznie wyjaśnione sporne okoliczności.

W ocenie Sądu Apelacyjnego postępowanie dowodowe przeprowadzone przez Sąd Okręgowy było prawidłowe i dlatego też Sąd Apelacyjny nie uwzględnił wniosku apelującego o przeprowadzenie dowodu z opinii uzupełniającej.

Powołując się art. 57 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2004 r. nr 39, poz. 353 ze zm.) Sąd Apelacyjny uznał, że schorzenia, na które cierpi wnioskodawca czynią go obecnie częściowo niezdolnym do pracy przez okres jednego roku. W tym stanie sprawy oddalił apelację na podstawie art. 385 k.p.c.

Wyrok ten zaskarżył w całości skargą kasacyjną Zakład Ubezpieczeń Społecznych, zarzucając wyrokowi:

a) naruszenie prawa materialnego przez jego błędną wykładnię, w szczególności art. 100 ust. 1 w zw. i art. 57 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. nr 153, poz. 1227 ze zm.) poprzez przyznanie ubezpieczonemu prawa do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy od dnia 01.07.2008 r. do dnia 31.07.2009 r., podczas gdy ubezpieczony nie spełniał wszystkich warunków do nabycia tej renty;

b) naruszenie prawa procesowego, w szczególności art. 382 k.p.c. oraz art. 233 par 1 w zw. z art. 391 k.p.c., poprzez niepełną ocenę materiału dowodowego, polegającą w szczególności na nieustaleniu, czy ubezpieczony spełnił wszystkie przesłanki niezbędne do uzyskania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy, wymienione w art. 57 ust. 1 ustawy emerytalnej, co miało istotny wpływ na wynik sprawy.

Wskazując na powyższy zarzut, wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu;

względnie o uchylenie zaskarżonego wyroku, a także wyroku Sądu I instancji i oddalenie odwołania ubezpieczonego, jak również o zasądzenie od ubezpieczonego na rzecz organu rentowego zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym według norm przypisanych.

W uzasadnieniu skargi kasacyjnej podniósł, iż oczywista zasadność skargi kasacyjnej wynika z widocznego *prima facie* naruszenia przepisów prawa przytoczonych w podstawie kasacyjnej. Pozostawienie stanu faktycznego ukształtowanego przez wyrok Sądu Apelacyjnego, spowoduje powstanie po stronie wnioskodawcy prawa, które mu nie przysługuje, tj. powstanie prawa do renty z tytułu częściowej niezdolności do pracy, pomimo iż od ostatniego okresu składkowego wnioskodawcy do dnia powstania częściowej niezdolności do pracy upłynęło więcej niż 18 miesięcy. Kwestia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy nie została prawidłowo rozstrzygnięta, co znajduje potwierdzenie w materiale dowodowym zgromadzonym w aktach niniejszej sprawy. Sąd Apelacyjny bezpodstawnie i błędnie pominął okoliczność istotną dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. Sąd Apelacyjny pomimo posiadania wystarczającego materiału dowodowego nie zbadał wszystkich przesłanek określonych przepisami ustawy emerytalnej, wobec czego ustalił nieprawdziwy stan faktyczny i w konsekwencji przyznał prawo do nieistniejącego w tej konkretnej sprawie świadczenia, czym naruszył obowiązek wszechstronnego wyjaśnienia okoliczności niezbędnych do rozstrzygnięcia sprawy oraz zastosowania prawa materialnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna ma uzasadnione podstawy.

W art. 57 ust. 1 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009 r. nr 153, poz. 1227 ze zm.) określono warunki konieczne do powstania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy: posiadanie wymaganego okresu składkowego i nieskładkowego, niezdolność do pracy, która powinna powstać nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania okresów wymienionych w ustawie (z uwzględnieniem art. 57 ust. 2). Warunki te muszą być spełnione łącznie.

Dodanie ust. 2 do art. 57 cytowanej ustawy miało na celu zmianę statusu osób z długim stażem ubezpieczeniowym i całkowicie niezdolnych do pracy ze statusu ubiegających się o świadczenie przyznawane na zasadzie wyjątku, w oparciu o uznanie Prezesa ZUS, na status osób mających prawo podmiotowe do renty.

J. G. nie uznano jednak za osobę całkowicie niezdolną do pracy, więc ten przepis nie ma do niego zastosowania.

Dla uzyskania uprawnień rentowych konieczne jest, aby niezdolność do pracy powstała nie później niż w ciągu 18 miesięcy od ustania okresów enumeratywnie wskazanych w art. 57 ust. 1 pkt 3 (tzw. okres przedłużonej ochrony ubezpieczeniowej).

Zmieniając decyzję organu rentowego poprzez przyznanie prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy Sąd obowiązany jest sprawdzić, czy spełnione są wszystkie warunki do przyznania świadczenia, w tym warunek powstania niezdolności do pracy w okresie nie dłuższym niż 18 miesięcy od ustania zatrudnienia (podobnie: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2002 r., II UKN 788/00, PPIPS 2003, nr 11).

Termin 18 miesięcy należy liczyć zgodnie z zasadą, iż kończy się on z upływem tego dnia w ostatnim miesiącu, który odpowiada początkowemu dniowi terminu, a gdyby takiego dnia w ostatnim miesiącu nie było - w ostatnim dniu tego miesiąca (art. 57 § 3 k.p.a. w zw. z art. 180 § 1 k.p.a.).

Zgodnie z art. 100 ust. 1 i 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych - prawo do świadczeń określonych w ustawie powstaje z dniem spełnienia wszystkich warunków wymaganych do nabycia tego prawa, z zastrzeżeniem ust. 2. Jeżeli ubezpieczony pobiera zasiłek chorobowy, świadczenie rehabilitacyjne lub wynagrodzenie za czas niezdolności do pracy wypłacane na podstawie przepisów Kodeksu pracy, prawo do emerytury, renty z tytułu niezdolności do pracy lub renty szkoleniowej powstaje z dniem zaprzestania pobierania tego zasiłku, świadczenia lub wynagrodzenia.

Sąd Apelacyjny w całości zaakceptował ustalenia i ocenę prawną Sądu I instancji, bez sprawdzenia, czy wnioskodawca spełnił wszystkie przesłanki przyznania prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy. Nie jest kwestionowane w skardze kasacyjnej, że J. G. był częściowo niezdolny do pracy od lipca 2008 r.

przez okres jednego roku. Udokumentował on wystarczającą ilość okresów składkowych. Sąd Apelacyjny nie ocenił natomiast, czy jego częściowa niezdolność do pracy powstała w okresach wymienionych w art. 57 ust. 1 punkt 3 ustawy z dnia 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2009r. nr 153, poz. 1227 ze zm.). W uzasadnieniu wyroku Sąd w ogóle nie odniósł się do tej kwestii.

Z akt rentowych wnioskodawcy wynika, że stwierdzona przez biegłych lekarzy i Sąd Apelacyjny częściowa niezdolność do pracy powstała po upływie 18 miesięcy od zakończenia ostatniego okresu składkowego. Protokół rozprawy przed Sądem Okręgowym wskazuje natomiast na inne daty, wynikające z wyjaśnień wnioskodawcy. Kwestia ta wymaga szczegółowego wyjaśnienia i dokładnego ustalenia stanu faktycznego; nie było przez to możliwe merytoryczne rozstrzygnięcie sprawy przez Sąd Najwyższy.

Sąd drugiej instancji samodzielnie dokonuje jurydycznej oceny żądania i konfrontuje ją z zaskarżonym orzeczeniem oraz stojącymi za nim motywami; rozpoznaje sprawę w taki sposób, w jaki mógł i powinien uczynić to sąd pierwszej instancji, tyle że uwzględnia szerszy materiał, zebrany w postępowaniu przed sądami dwu instancji (art. 382 k.p.c.). Stosownie do wyników tych ustaleń, powinien zastosować właściwe przepisy prawa materialnego, a więc także usunąć ewentualne błędy prawne sądu pierwszej instancji; niezależnie od tego, czy zostały one wytknięte w apelacji (podobnie: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23.02.2010r. w sprawie II UK 194/09 - LEX nr 590239).

Mając powyższe okoliczności na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji wyroku na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. i art. 108 § 2 k.p.c. w związku art. 398²¹ k.p.c.